

DEĞERLENDİRMELER

[Mahmūd b. ‘Alī el-Kerderī] *NEHCÜ’L-FERÂDİS*- Uştmahlarınġ Açuq Yolu (Cennetlerin Açık Yolu), II. Metin, Çevri yazı: J. Eckmann, Yayınlayanlar: Semih Tezcan-Hamza Zülfikar [Ankara 1984], Türk Dil Kurumu Yayınları: 518, XI+312+1 s.

Müslüman Türklerin Orta-Asya (müşterek) edebî Türkçesi ile vücuda getirdikleri eserlerin büyük bir kısmı, hemen birkaç asır (XI.-XIV. asırlar) dinî-didaktik mevzulara hasredilmiştir. Bunlar arasında *Ķutadġu Bilig*, ‘*Atebetü’l-Hakāyık*, *Nehcü’l-A Ferādīs*, *Cevāhirü’l-Esrār*, *Mu‘īnü’l-Mürīd* ve *Rabġüzī’nin Ķışasu’l-Enbiyā’sını* sayabiliriz.

Sade nesirle vücuda getirilmiş bulunan *Nehcü’l-Ferādīs*’in müellifi Mahmūd b. ‘Alī el-Kerderī el-Bulgārī es-Sarāyī’dir. Aslen, Hārizm civarındaki (bkz. Yākūt el-Hamevī *Mu‘cemü’l-Büldān*, Beyrut 1397/1977, IV, 450) Kerder kasabasından olup, sonradan Sarāy şehrine hicret etmiş ve 761 (1360)’de vefat etmiştir. Eserin, filolojik önemine nisbetle, edebî kıymeti oldukça sönüktür. Buna mukabil, ananevî ve edebî imlâ kaidesine uygun bir tarzda yazılıp, yerli Hārizm şivesine göre harekelenmesi, onun lisanî ehemmiyetine büyük bir değer vermektedir. Eser, içerisine aldığı kelime serveti ve şive özellikleri bakımından muayyen bir şiveye münhasır olmayıp, daha fazla birkaç şive karması mahsulüdür. Bu takdirde *Nehcü’l-Ferādīs*’in şivesi, Hārizm sahasında birleşmiş ve edebî şive mahiyetini almış olan Kâşgar, Kıpçak ve Oġuz şiveleri unsurlarından meydana gelmiştir. Türk Edebiyatında kaleme alınmış ilk *Ķırk Hadis* kitabı olan bu önemli eser, daha çok bir siyer, vaaz ve nasihat kitabı karakteri göstermekte ve her birinde on fasıl bulunan dört bapta meydana gelmektedir. I. Bapta Hz. Peygamber’in faziletlerinden, II. Bapta Hulefâ-i Râşidîn, Ehl-i Beyt ve dört imamın faziletlerinden, III. Bapta Allah’a yaklaşımcı iyi amellerden, IV. Bapta ise Allah’tan uzaklaşımcı kötü amellerden bahsedilir.

Şihâbeddîn Mercânî, Alī Rahīm ve A. Azîz, Fuad Köprülü, Ahmed Zekî Velidî [Togan], Yākub Kemâl, A. N. Samoyloviç, Kıvâmeddin [Burslan], Nekiy İsenbet, Ahmet Caferoġlu, B. A. Yafarov, Saadet S. Çaġatay, J. Eckmann, Abdülkadir Karahan, Ali Fehmi Karamanhoġlu, Sir Gerard Clauson,

E. N. Nadjip, Semih Tezcan, Hamza Zülfikar gibi müellifler, eser hakkında bilgi vermişler veya eser üzerinde çalışmalar yapmışlardır. Ayrıca bu konuda birçok mezuniyet tezi yapılmıştır. J. Eckmann, çeşitli dünya kütüphanelerinde yazma nüshaları bulunan eserin Süleymaniye kütüphanesi Yeni Cami nüshasının tıpkıbasımını neşretmiş (Türk Dil Kurumu Yayınları, Tıpkıbasımlar Dizisi: 35, Ankara 1956, XIV+444 s.), yine o, Semih Tezcan ve Hamza Zülfikar, çeviri yazısını yayınlamışlardır (Türk Dil Kurumu Yayınları: 518 Ankara 1984, XI+3122+1 s.). [*Nehcü'l-Ferâdis* ve müellifi hakkında geniş bilgi için bk. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, 2. baskı, yay. Orhan F. Köprülü-Nermin Pekin, İstanbul 1980, s. 292-295; Ahmed Zekî Velidî [Togan], *Harezmi'de Yazılmış Eski Türkçe Eserler*, *Türkiyat Mecmuası*, II (1926), s. 331-345; *Nehcü'l-Feradis I*, Tıpkıbasım, yay. J. Eckmann, Ankara 1956, "Önsöz", s. III-XII; Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadîs Toplama, Tercüme ve Şerhleri*, İstanbul 1954, s. 136-146; Ali Fehmi Karamanhoğlu, *Nehcü'l-Ferâdis'e Dair*, *Türk Dili*, c. IV, sayı 45 (1 Haziran 1955), s. 556-558; A. Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi I-II*, 3. baskı, İstanbul 1984, II, 112-116; E. N. Nadjip, *Nehcü'l-Feradis ve Dili Üzerine*, çev. Nazif Hoca, İst. Üniv. Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXII (1974-1976), s. 29-44.]

Tenkidini bahis konusu edindiğimiz eserin bu yayını ile ilgili görüş, tenkit ve ilâvelerimizi başlıca iki ana başlık altında toplamak istiyoruz (Daha sıhhatli bir neticeye ulaşabilmek için, eserin çeviri yazısını tıpkıbasımıyla karşılaştırdık ve ayrıca, tarihî ve dinî birçok kaynağa müracaat ettik.):

I- Müstensih, çeviri yazıyı tesbit eden ve yayınlayanlardan kaynaklanan hatâlar; II- Eserle ilgili bazı bibliyografya ilâveleri.

I- MÜSTENSİH, ÇEVİRİ YAZIYI TESBİT EDEN VE YAYINLAYANLARDAN KAYNAKLANAN HATÂLAR:

A- Telâffuz ve Okuma Meselesi:

Bu yayında, tam bir telâffuz ve okuma birliği sağlanamamış, aynı karakterde olan ve benzer sesleri taşıyan birçok özel isimler Muhammed (s. 2 vb.), Zū'n-Nüreyn (s. 3 vb.), Eyyüb-i Enşârî (s. 18), Kevşer (s. 46) şeklinde, bazen ince; Şavr (s. 17), Ahmad... (s. 222), Ayyüb (s. 228 vb.) şeklinde, bazen kalın okunmuştur. Bu bakımdan, bir şive özelliği olmadığına göre, Abū... (s. IX, 2-4, 10-12 vb.) Hadîca (s. 3), Avs (s. 33), Anas İbnü Mâlik (s. 38) gibi özel isimlerin, kalın değil, sırası ile, Ebū..., Hadîce, Evs, Enes İbnü Mâlik şeklinde, ince okunmaları gerekir. Nitekim A. Caferoğlu "Abū..." değil, "Ebū..." tarzında, ince okumuştur (Bk. *Türk Dili Tarihi I-II*, 3. baskı, İstanbul 1984, II, 116). Ayrıca, "bin" kelimeleri, "ibnü" şeklinde okunmalıdır.

B- Transkripsiyon (Çeviri yazı) Hatâları:

Ḥabbâb... (s. 8), Ḥabbâb...; Ḥims (s. 80), Ḥims; İsfahân (s. 80), İsfahân; Ka'bu'l-Aḥbâr (s. 91, 214), Ka'bü'l-Aḥbâr; Şüreyh (s. 93, 94), Şüreyh; *Şahîh* (s. 96), *Şahîh*; Harûn (s. 96, 97), Hârûn; Nûh (s. 107), Nûh; İbnü 'Abî Leylâ (s. 129), İbnü Ebî Leylâ; Hâtam-i Aşamm (s. 162, 163, 167, 168), Hâtim-i Aşamm; Umm-i Zar (s. 175), Ümm-i Zerr; ... Tirmidî (s. 265), ... Tirmizî olacaktır.

C- Diğer Muhtelif Hatâlar:

Abū Ḥanîfe-i Kevfî (s. IX, 127), Ebū Ḥanîfe-i Kūfî; rabbü'l-'âlamîna (s. 1, 240), rabbe'l-'âlemîne; ... Kilâbâzî (s. 2), ... Kelâbâzî; *Ta'rif* (s. 2), *Ta'arruf*;... Bustâmî (s. 2),...Bişâmî;... ان الله ملائكته (s.2), ... ان الله وملائكته (s.2), ... صلر...;.. (s. 3), صل; Emîne (s. 3), Âmine; Zâhir (s. 3), Ṭâhir; Zû'n-Nüreyyn (s.3), Zu'n-Nüreyyn; Kesrî (s. 4, 33, 60), Kisrâ; Mâriyye (s. 4), Mâriye; Varqa... (s. 6), Varaqa...; Tevrît (s. 6, 8, 214), Tevriyet (=Tevrât); ḥatamı (s. 6), ḥatmı; 'Ataba (s. 9,11, 12), 'Utbe; Heşşâm (s. 14), Hişâm; Umm-i Mu'îd (s. 16, 17), Ümm-i Ma'bed; Umm-i Beşer (s. 25), Ümm-i Bişr; Abū Qubayş (s. 28), Ebū Qubeys; Qulays (s. 30), Qulleys; Herqul (s. 33, 59, 60, 80), Hiraql; Selîm (s. 33), Süleyym; 'Abdu Yalîl (s. 51), 'Abdu Yâlîl; Kulada (s. 53), Kelede; Zağâtır (s. 59, 60), Şağâtır; heccetü'l-vidâ' (s. 61), hiccetü'l-vedâ'; Şaқиqа (s. 68), Saқиfe; Zeyd ibnü Hâriş (s. 77), Zeyd ibnü Hârişe; Qutayfar (s. 81, 251), Qıtfîr; Sa'd ibnü Vaqqâs (s. 85, 86), Sa'd ibnü Ebî Vaggâş; *Nişābu'l-aḥbār* (s. 87), *Nişābü'l-aḥbār*; Afrîka (s. 90), İfrîkiyye; Andalūs (s. 90), Endelüs; Abū Zar Ğafârî (s. 90, 91, 92, 93), Ebū Zerr-i Ğifârî; Zabda (s. 92), Rebeze; Abū Qalāba (s. 96), Ebū Qılābe; Fuzza (s. 98, 99), Fızza; Naḥrân (s. 100, 101), Necrân; ta'âlāu (s. 100), te'ālev; ...billāhi'l-'aliyyu'l-'azîmu (s. 104, 105), ...billāhi'l-'aliyyu'l-'azîmi; Fiṭām (s. 105), Qatām; 'Izzî (s. 107), 'Izy; Ca'fer Şadıq (s. 108), Ca'fer-i Şadıq; Masvara (s. 109), Misver; 'Ammār Yāsir (s. 110), 'Ammār-i Yāsir (veya 'Ammār ibnü Yāsir); Benū Selîm (s. 112), Benū Süleyym; Selmân Fârsî (s. 113, 260, 267), Selmân-ı Fârsî; Ca'fer Ṭayyār (s. 115), Ca'fer-i Ṭayyār; Âsmâ (s. 115, 116), Esmâ; *Sihâh* (s. 116), *Şahîh*; Asâma (s. 117, 233, 234, 268, 289, 301), Üsâme; Diḥyatü'l-Kelbî (s. 118), Diḥyetü'l-Kelbî; Benū Haz'ân (s. 119), Benū Ced'an; Ummi Seleme (s. 123), Ümm-i Seleme; Kevfe (s. 126, 128, 129, 130, 133), Kūfe; İmam Necefî (s. 127), İmām Naḥâ'î; ... Kevfî (s. 127), Kūfî; 'Âmir İbnü Vâtilâ (s. 129), 'Âmir ibnü Vâsile; 'Abdullâh Abî Avfî (s. 129), 'Abdullâh ibnü Ebî Evfâ; 'Abdullâh ibnü Seyrîk (s. 129), 'Abdullâh ibnü Şerîk; *rahmâtullahu...* (s. 129), *rahmetü'llāhi...*; Ağmeş (s. 130), A'meş; Ḥamzatu's-Şükrî (s. 130), Ebū Ḥamza es-Sükkerî; İbnü's-Semâk (s. 135, 263), İbnü's-Semmâk; İmām Muhammed ibnü Başraviyya (Beşreviyye, s. 136, 251), İmām Muhammed

ibnü Şîreveyh; *Ehyā'u'l-'ulūm* (s. 136, 158, 160, 195, 198, 203, 269, 294), *İhyā'u'l-'ulūm*; Hasan-i Kerabîsî (s. 136), Hasan-i Kerâbîsî; Hâriş ibnü Lebîz (s. 137, 138), Hâriş ibnü Lebîd; Decle (s. 138, 151, 152), Dicle; Muvaşşal (s. 152), Mevşil; Başar-i Hâfî (s. 155, 205), Bişr-i Hâfî; Ma'âz ibnü Cebel (s. 159, 171, 172), Mu'âz İbnü Cebel; Abū Dāvud-i Saḥsânî (s. 160), Ebū Dāvūd-i Siçistânî; Furqud (s. 160), Farqad; Rebîc bin Haytim (s. 164, 266, 304), Rebîc ibnü Huseym; Şeyḥ Nassâc (s. 169), Şeyḥ Nebbâc; Şeyḥ Abū Sa'îd Hazzâz (s. 171), Şeyḥ Ebū Sa'îd Harrâz; Şarih (s. 175), Şüreyḥ; Banū'n-Naşr (s. 176), Benu'n-Naşr; Sa'd ibnü 'Abâda (s. 177), Sa'd ibnü 'Ubâde; Sa'd İbnü Ma'âz (s. 177), Sa'd ibnü Mu'âz; İbni'l-Mütevekkil (s. 177), İbnü'l-Mütevekkil; Aḥnaf bin Qays (s. 178, 201), Aḥnaf ibnü Qays; Fath-i Muvaşşalî (s. 178, 179, 186, 209), Feth-i Mevşilî; *Tanbiyatu'l-ğâfilîn* (s. 179, 224, 286), *Tenbîhü'l-ğâfilîn*; 'Osmân bin Maṭ'ûn (s. 180), 'Osmân ibnü Maṭ'ûn; İbrâhîm-i Naḥ'î (s. 184), İbrâhîm-i Naḥa'î; Abū Hacîfa (s. 184), Ebū Cuhayfe; Süfyân Şavrî (s. 184), Süfyân-ı Şevrî; İbni'l-'İrâbî (s. 185), İbnü'l-A'râbî; 'Aṭâ'-i Selemî (s. 186), 'Aṭâ'-i Sülemî; ... Oşî (s. 186), ... Ūşî; 'Alî'ibni'l-Muvaffiq (s. 187), 'Alî ibnü Muvaffaq; Mescid-i Hayfa (s. 187), Mescid-i Hayf; Sa'îd bin Cabîr (s. 189, 238, 239, 240), Sa'îd ibnü Cübeyr; İbni'l-Muvaffiq (s. 191), İbn Muvaffaq; Muvâffiq (s. 191), İbn Muvaffaq; Serendîl (s. 194), Serendîb; Cedde (s. 194), Cüdde (Cidde); Ni'mân-i Enşârî (s. 196), Nu'man-i Ensarî; ... *'indak alkibra...* (s. 197), ... *'indeke'l-kibere...*; ... *allazill...* (s. 197), ... *ez-züllî...*; ... *rabbî arḥam...* (s. 197); ... *rabbî'rḥam...*; Abū 'Abdullâh Tūsî (s. 204, 205), Ebū 'Abdullâh-i Tūsî; Serrî Saqatî (s. 205, 208), Seriyî-i Saqatî; Vehb (s. 206), Vehb; Fazîl bin 'İyâz (s. 206, 218), Fuzayl ibnü 'İyâz; Zehrî (s. 208), Zührî; ... *wa'l-mu'minâti* (s. 211), ... *ve'l-mu'minâtü*; *wa yanhûna...* (s. 211), *ve yenhevne...*; *wa yatî'ûna'llâha...* (s. 211), *ve yutî'ûne'llâhe...*; ... *sayarḥamahumu'llâhu* (s. 211), ... *seyerḥamühümü'llâhü*; 'Abdurrahmân ibni Abî Leylî (s. 214), 'Abdurrahmân ibnü Ebî Leylâ; Abū Muslim Hülânî (s. 214), Ebū Müslim-i Havlânî; Süleymân ibni Abâ Ca'fer (s. 214), Süleymân ibnü Ebî Ca'fer; 'Ataba ibni'l-Gulâm (s. 218), 'Utbe ibnü'l-Gulâm; Yaḥyâ ibni Ma'âz... (s. 220), Yaḥyâ ibnü Mu'âz...; Vehb bin Münebbih (s. 220), Vehb ibnü Münebbih; Râbi'a 'Adaviyya (s. 221), Râbi'a-i 'Adeviyye; Aḥmad ibni'l-Harrâz (s. 222), Aḥmed ibnü'l-Harrâz; İbnü 'Aşaym (s. 223), İbnü Eşyem; Hasan bin Şâlih (s. 223), Hasan ibnü Şâlih; Sehl Tusterî (s. 225), Sehl-i Tüsterî; Cemîne (s. 233), Cüheyne; *Wa'l-'ayâzu billâhi* (s. 237, 293), *Ve'l-'iyâzu bi'llâhi*; Âzâda (s. 242), Ezd; 'Âmidîyya (s. 242, 243), Gâmidîyye; Abū 'Abdullâh-i Sekrî (s. 244), Ebū 'Abdullâh-i Sükkerî; Mâlik ibnü Zu'ar (s. 248), Mâlik ibnü Du'r; Mutrif (s. 259), Mutarrif; Muhlib (s. 259, 260, 291), Mühelleb; 'Amal ibnü Şeybe (s. 260), 'Ömer ibnü Şebbe; mufâḥirat (s. 260), müfâḥaret; Saqatî (s. 261), Seriyî-i Saqatî; Abū Süleymân Dârânî (s. 261),

Ebū Süleymān-ı Dārānî; Cedyî (s. 263), Cedî; ‘Aqabat İbnü ‘Āmir (s. 267), ‘Uqbe ibnü ‘Āmir; ...yā Rūhu’llāh (s. 274, 275, 281), ... yā Ruḥa’llāh; Şeyḥ Sarî Saqaṭî (s. 281), Şeyḥ Seriiy-i Saqaṭî; Abu İmāmati’l-Bāhilî (s. 282), Ebū Ūmāme el-Bāhilî; ‘Addî bin Ḥātām (s. 283), ‘Adî ibnü Ḥātīm; Mustāḥ (s. 289, 291), Miṣṭāḥ; İmām Şeb‘ān ibnü Mehdî (s. 294), İmām Süfyān ibnü Mehdî (?); Furāza (s. 303), Fezāre; Saḥīm (s. 303), Suḥaym; Vehb ibnü Munayya (s. 306), Vehb ibnü Münebbih; Enes bin Mālîk (s. 308), Enes ibnü Mālîk; ... İspeyhānî (s. 309), ... İspîcābî olacaktır.

II- ESERLE İLGİLİ BAZI BİBLİYOGRAFYA İLÂVELERİ:

Tenkidini yaptığımız *Nehcü'l-Ferādis*'in bu çeviri yazı yayımda (bk. s. 310-312) geniş bir bibliyografya verilmiştir. Buraya, görebildiğimiz şu eserleri de ilâve edebiliriz:

A- Basılmış Eserler:

1. A. Bombaci, *Histoire de la Littérature Turque*, trad. I. Melikoff, Paris 1968, s. 95.
2. Nihād Sâmi Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Târîhi*, İstanbul 1971, I, 356.
3. Hamza Zülfikar, *Cumhuriyet Döneminde Yurdumuzda Yapılan Türk Dili İle İlgili Kaynak Metin Yayınları*, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Anma Kitabı, Ankara 1974, s. 183-184.
4. Kâzım Yetiş, *Türkiyat Enstitüsü Kütüphânesindeki Tezlerin Bibliyografyası I*, İst. Üniv. Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXIII (1977-1979), s. 272, 289.
5. *Tarihî Türk Şiveleri*, çev. Mehmet Akalın, Ankara 1979, s. 187-188; 2. baskı, Ankara 1988, s. 177-178.
6. Recep Toparlı, *Harezmi Türkçesi Grameri*, Erzurum 1985, s. 11-12.
7. *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri*, *Tarih-Antoloji-Ansiklopedi*, İstanbul 1985, II, 37-43.
8. *Mahmud b. Ali (Kerderli)*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul 1986, VI, 115.
9. Nuri Yüce, *Türkler* (Türk Dili), İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 1987, XII/2, 486.
10. Abdülkadir Karahan, *Türk Kültürü ve Edebiyatı*, İstanbul 1988, s. 210.

11. Mustafa Kutlu, *Nehcü'l-ferâdis*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul 1990, VII, 10-11.

B- Basılmamış Çalışmalar:

1. Nevvare Sıtkı, *Nehcü'l-Ferâdis*, I. Tetkik; II. Metin, 1933/1934, 96; 299 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 59.
2. Ali Fehmi Karamanlıoğlu, *Nehcü'l-Ferâdis'in Dil Husûsiyetleri Üzerinde Bir Çalışma*, 1953/1954, 150-159 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 441.
3. F. Teymuroğlu, *Nehcü'l-Ferâdis'in Bir Bölümünün Transkripsiyonu*, Ankara Üniv. DTCE Türk Dili ve Ed. Böl. Bitirme Tezi, 1964.
4. B. Yokuş, *Nehcü'l-Ferâdis'in 137-157. Sayfaları Üzerine Transkripsiyon ve Gramer Denemesi*, Ankara Üniv. DTCE Türk Dili ve Ed. Böl. Bitirme Tezi, 1964.
5. M. Yorgancıoğlu, *Nehcü'l-Ferâdis'in 282-302. Sayfalarının Transkripsiyonu*, Ankara Üniv. DTCE Türk Dili ve Ed. Böl. Bitirme Tezi, 1966.
6. Ayşe Yaman, *Nehcü'l-Ferâdis (52-68)*, 1970, 91 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1028.
7. Atilla Duvan, *Nehcü'l-Ferâdis (68-91)*, 1970, 112 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1006.
8. Nesrin Özbelge, *Nehcü'l-Ferâdis (91-107)*, 1971, 98 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1109.
9. Aynur Paksoy, *Nehcü'l-Ferâdis (107-122)*, 1971, 92 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1187.
10. Bülent Erdur, *Nehcü'l-Ferâdis (122-137)*, 1972, 77 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1301.
11. Yurdağül Ediz, *Nehcü'l-Ferâdis (137-156)*, 1971, 147 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1085.
12. Sevim Cahiloğlu, *Nehcü'l-Ferâdis (157-177)*, 1972/1973, 110 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1352.
13. Fahrettin Özdemir, *Nehcü'l-Ferâdis (177-198)*, 1971, 85 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1029.
14. Reyhan Peksel, *Nehcü'l-Ferâdis*, 1971, 148 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1188.
15. Güneş Yükselen, *Nehcü'l-Ferâdis (219-240)*, 1972, 111 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1302.

16. Basri Doğruyol, *Nehcü'l-Ferâdis* (240-259), 1971, 102 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1015.
17. Altay Kırkızzlar, *Nehcü'l-Ferâdis* (259-282), 1971, 114 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 111.
18. Günay Karaağaç, *Nehcü'l-Ferâdis* (282-303), 1971, 134 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1101.
19. Kemâl Yıldırım, *Nehcü'l-Ferâdis* (303-323), *Transkripsiyonlu Metin ve İndeks*, 1972, 108 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1189
20. Lûtfi Yılmaz, *Nehcü'l-Ferâdis* (323-346), 1971, 123 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1211.
21. Nasûhî Tekin, *Nehcü'l-Ferâdis* (346-362), *Transkripsiyonlu Metin ve İndeks*, 1971, 85 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1190.
22. Münir-Erten, *Nehcü'l-Ferâdis* (362-380), 1971, 109 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez., nr. 1110.
23. Turan Savaş, *Nehcü'l-Ferâdis* (380-400), 1972, 127 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1172.
24. Nihat Emenli, *Nehcü'l-Ferâdis* (400-422), 1972, 128 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1303.
25. Gülseren Banar, *Nehcü'l-Ferâdis* (422-444), 1972, 105 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1475.

Netice olarak diyebiliriz ki, bu büyük bir kıymeti haiz Türk dili yadigârının neşri, çok yerinde ve faydalı olmuştur.

Doç. Dr. Süleyman TULÜCÜ